

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 30ής Απριλίου 2014*

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 2005/36/EK — Άρθρα 21 και 49 —
Αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων — Πρόσβαση στο επάγγελμα του αρχιτέκτονα —
Απαλλαγή από πρακτική άσκηση επαγγέλματος»

Στην υπόθεση C-365/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Βέλγιο) με απόφαση της 20ής Ιουνίου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο την 1η Ιουλίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Ordre des architectes

κατά

État belge,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Safjan, πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský και K. Jürimäe (εισηγήτρια),
δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο Ordre des architectes, εκπροσωπούμενος από τον J. van Ypersele, avocat,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. Jacobs και L. Van den Broeck,
- η Εσθονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την N. Grünberg,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. García-Valdecasas Dorrego,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον D. Colas και την F. Gloaguen,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την J. Hottiaux και τον H. Støvlbæk,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 21 και 49 της οδηγίας 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων (ΕΕ L 255, σ. 22, και διορθωτικό ΕΕ 2008, L 93, σ. 28), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 279/2009 της Επιτροπής, της 6ης Απριλίου 2009 (ΕΕ L 93, σ. 11, στο εξής: οδηγία 2005/36).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Ordre des architectes (Συλλόγου αρχιτεκτόνων) και του État belge σχετικά με την προβλεπόμενη από το βελγικό δίκαιο απαλλαγή από την επαγγελματική άσκηση αρχιτέκτονα των πολιτών των κρατών μελών εκτός του Βασιλείου του Βελγίου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Η οδηγία 2005/36 κατάργησε την οδηγία 85/384/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1985, για την αμοιβαία αναγνώριση των πτυχίων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων στον τομέα της αρχιτεκτονικής και τη θέσπιση μέτρων για τη διευκόλυνση της πραγματικής άσκησης του δικαιώματος εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (ΕΕ L 223, σ. 15).
- 4 Η αιτιολογική σκέψη 19 της οδηγίας 2005/36 έχει ως εξής:
«Η ελεύθερη κυκλοφορία και η αμοιβαία αναγνώριση των τίτλων εκπαίδευσης [...] αρχιτέκτονα θα πρέπει να στηρίζονται στη θεμελιώδη αρχή της αυτόματης αναγνώρισης των τίτλων εκπαίδευσης βάσει συντονισμού των ελάχιστων όρων εκπαίδευσης. [...] Το σύστημα αυτό πρέπει να συμπληρώνεται από σειρά κεκτημένων δικαιωμάτων των οποίων επωφελούνται οι ειδικευμένοι επαγγελματίες υπό ορισμένους όρους.»
- 5 Το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Αντικείμενο», ορίζει τα εξής:
«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τους κανόνες σύμφωνα με τους οποίους το κράτος μέλος που εξαρτά την πρόσβαση σε νομοθετικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα ή την άσκησή του, στην επικράτειά του, από την κατοχή καθορισμένων επαγγελματικών προσόντων (εφεξής καλούμενο “κράτος μέλος υποδοχής”) αποδέχεται ως επαρκή προϋπόθεση για την πρόσβαση στο υπό εξέταση επάγγελμα και την άσκησή του τα επαγγελματικά προσόντα που έχουν αποκτηθεί σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη (εφεξής καλούμενο “κράτος μέλος καταγωγής”) και τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα στον κάτοχο των εν λόγω προσόντων να ασκεί εκεί το ίδιο επάγγελμα.»
- 6 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας ορίζει:
«Η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων από το κράτος μέλος υποδοχής παρέχει τη δυνατότητα στον δικαιούχο να αποκτά, στο εν λόγω κράτος μέλος, πρόσβαση στο ίδιο επάγγελμα με εκείνο για το οποίο διαθέτει τα προσόντα στο κράτος μέλος καταγωγής και να το ασκεί εκεί με τα ίδια δικαιώματα των οποίων απολαύουν οι ιθαγενείς.»

- 7 Το άρθρο 21 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Αρχή της αυτόματης αναγνώρισης», στις παραγράφους του 1 έως 5, προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε κράτος μέλος αναγνωρίζει τους τίτλους εκπαίδευσης ως ιατρού, που επιτρέπουν την ανάληψη επαγγελματικών δραστηριοτήτων [...] ως αρχιτέκτονα, οι οποίοι εμφανίζονται [στο παράρτημα V, σημείο 5.7.1] εφόσον πληρούν τους ελάχιστους όρους εκπαίδευσης για τους οποίους γίνεται αντιστοίχως λόγος [στο άρθρο 46], παρέχοντάς τους την ίδια ισχύ, όσον αφορά την ανάληψη και την άσκηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων στην επικράτειά του, με τους τίτλους εκπαίδευσης που χορηγεί το ίδιο.

Οι εν λόγω τίτλοι εκπαίδευσης πρέπει να χορηγούνται από τους αρμόδιους φορείς των κρατών μελών και να συνοδεύονται, ενδεχομένως, από τα πιστοποιητικά που αναφέρονται [στο παράρτημα V, σημείο 5.7.1].

Οι διατάξεις του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου εφαρμόζονται με την επιφύλαξη των κεκτημένων δικαιωμάτων για τα οποία γίνεται λόγος [ιδίως στο άρθρο 49].

[...]

5. Οι αναφερόμενοι στο παράρτημα V, σημείο 5.7.1, τίτλοι εκπαίδευσης αρχιτεκτόνων που αποτελούν αντικείμενο αυτόματης αναγνώρισης δυνάμει της παραγράφου 1 πιστοποιούν εκπαίδευση η οποία ξεκίνησε το νωρίτερο κατά τη διάρκεια του κρίσιμου ακαδημαϊκού έτους που αναφέρεται στο εν λόγω παράρτημα.»

- 8 Το άρθρο 46 της οδηγίας 2005/36, με τίτλο «Εκπαίδευση αρχιτεκτόνων», στην παράγραφο του 1, προβλέπει τα εξής:

«Συνολικά, η εκπαίδευση αρχιτέκτονα περιλαμβάνει τουλάχιστον είτε τέσσερα έτη σπουδών πλήρους παρακολούθησης, είτε έξι έτη σπουδών, εκ των οποίων τουλάχιστον τρία έτη πλήρους παρακολούθησης, σε πανεπιστήμιο ή ανάλογο εκπαιδευτικό ίδρυμα και πιστοποιείται με την επιτυχία σε εξέταση πανεπιστημιακού επιπέδου.

Η εν λόγω εκπαίδευση πανεπιστημιακού επιπέδου και της οποίας η αρχιτεκτονική συνιστά το πρωταρχικό στοιχείο, πρέπει να διατηρεί την ισορροπία μεταξύ των θεωρητικών και πρακτικών πτυχών της εκπαίδευσης στον τομέα της αρχιτεκτονικής και να διασφαλίζει την απόκτηση των γνώσεων και των ακόλουθων δεξιοτήτων:

[...]».

- 9 Το άρθρο 49 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Ειδικά κεκτημένα δικαιώματα αρχιτεκτόνων», ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε κράτος μέλος αναγνωρίζει τους τίτλους εκπαίδευσης του αρχιτέκτονα που αναφέρονται στο παράρτημα VI, οι οποίοι χορηγούνται από τα άλλα κράτη μέλη και πιστοποιούν εκπαίδευση που άρχισε το αργότερο κατά το κρίσιμο ακαδημαϊκό έτος που αναφέρεται στο εν λόγω παράρτημα, ακόμη και αν δεν πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 46, παρέχοντάς τους το ίδιο αποτέλεσμα στο έδαφός του με εκείνο των σχετικών τίτλων εκπαίδευσης που χορηγεί όσον αφορά την πρόσβαση στις επαγγελματικές δραστηριότητες του αρχιτέκτονα και την άσκησή τους.

[...]

2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 1, κάθε κράτος μέλος αναγνωρίζει, παρέχοντας ως προς την πρόσβαση στις επαγγελματικές δραστηριότητες του αρχιτέκτονα [...] και την άσκηση αυτών βάσει του επαγγελματικού τίτλου του αρχιτέκτονα το ίδιο αποτέλεσμα στο έδαφός του με τους τίτλους

εκπαίδευσης που χορηγεί, τις βεβαιώσεις που χορηγούνται στους πολίτες των κρατών μελών από τα κράτη μέλη που εφαρμόζουν κανονιστική ρύθμιση ως προς την ανάληψη και την άσκηση των δραστηριοτήτων του αρχιτέκτονα [...]

[...]

Οι αναφερόμενες στο πρώτο εδάφιο βεβαιώσεις πιστοποιούν ότι ο κάτοχός τους έλαβε την άδεια να κάνει χρήση του επαγγελματικού τίτλου του αρχιτέκτονα [...] και ότι αφιερώθηκε πράγματι, στο πλαίσιο της εν λόγω κανονιστικής ρύθμισης, στις συγκεκριμένες δραστηριότητες επί τουλάχιστον τρία συναπτά έτη κατά τη διάρκεια πέντε ετών πριν από την χορήγηση της βεβαίωσης.»

Το βελγικό δίκαιο

- 10 Το άρθρο 1 του νόμου της 20ής Φεβρουαρίου 1939 περί της προστασίας του τίτλου και του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα (*Moniteur belge* της 25ης Μαρτίου 1939, σ. 1942), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 21ης Νοεμβρίου 2008 περί μεταφοράς των οδηγιών 2005/36/ΕΚ και 2006/100/ΕΚ και περί τροποποίησης του νόμου της 20ής Φεβρουαρίου 1939 περί της προστασίας του τίτλου και του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα καθώς και του νόμου της 26ης Ιουνίου 1963 περί συστάσεως Συλλόγου αρχιτεκτόνων (*Moniteur belge* της 11ης Φεβρουαρίου 2009, σ. 11596, στο εξής: νόμος της 20ής Φεβρουαρίου 1939), ορίζει τα εξής:

«§ 1. Ουδείς δύναται να φέρει τον τίτλο του αρχιτέκτονα [...] εάν δεν είναι κάτοχος διπλώματος που να πιστοποιεί ότι επέτυχε στις δοκιμασίες που απαιτούνται για την απόκτηση του εν λόγω διπλώματος.

§ 2. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 1 και 4 και των άρθρων 7 και 12 του παρόντος νόμου, οι Βέλγοι πολίτες και οι πολίτες των άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ή άλλου κράτους που μετέχει στη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο [της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3, στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ)] δύνανται να φέρουν στο Βέλγιο τον τίτλο του αρχιτέκτονα και να ασκούν το εν λόγω επάγγελμα εφόσον είναι κάτοχοι διπλώματος, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου μνημονευόμενου στο παράρτημα 1, b, του παρόντος νόμου, όπως έχει τροποποιηθεί με τις επικαιροποιήσεις που έχουν δημοσιευθεί στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, σύμφωνα με το άρθρο 21, 7, εδάφιο δεύτερο, της [οδηγίας 2005/36]. Οι εν λόγω επικαιροποιήσεις έχουν δημοσιευθεί στο σύνολό τους υπό τη μορφή επίσημης ανακοινώσεως στον *Moniteur belge*.

§ 2/1. Το Βέλγιο αναγνωρίζει τους τίτλους εκπαίδευσης του αρχιτέκτονα που αναφέρονται στο παράρτημα 2, α, οι οποίοι χορηγούνται από τα άλλα κράτη μέλη και πιστοποιούν εκπαίδευση η οποία άρχισε το αργότερο κατά το κρίσιμο ακαδημαϊκό έτος που αναφέρεται στο εν λόγω παράρτημα, ακόμη και αν δεν πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις που μνημονεύονται στο παράρτημα 1, α. Το Βέλγιο αναγνωρίζει στους τίτλους αυτούς το ίδιο αποτέλεσμα στην επικράτειά του με εκείνο των τίτλων εκπαίδευσης αρχιτέκτονα που χορηγεί το ίδιο όσον αφορά την πρόσβαση στις επαγγελματικές δραστηριότητες του αρχιτέκτονα και την άσκησή τους.

[...]

§ 2/2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 2/1, αναγνωρίζονται οι βεβαιώσεις που χορηγούνται στους πολίτες των κρατών μελών από τα κράτη μέλη τα οποία έχουν θεσπίσει κανόνες για την πρόσβαση στις επαγγελματικές δραστηριότητες του αρχιτέκτονα και την άσκησή τους κατά τις ακόλουθες ημερομηνίες:

[...]

Οι μνημονευόμενες στο πρώτο εδάφιο βεβαιώσεις πιστοποιούν ότι ο κάτοχός τους έλαβε την άδεια να κάνει χρήση του επαγγελματικού τίτλου του αρχιτέκτονα το αργότερο κατά την ημερομηνία αυτή και ότι αφιερώθηκε πράγματι, στο πλαίσιο των προαναφερθέντων κανόνων, στις συγκεκριμένες δραστηριότητες επί τουλάχιστον τρία συναπτά έτη κατά τη διάρκεια των πέντε ετών που προηγήθηκαν της χορηγήσεως της βεβαιώσεως.

[...]

- 11 Το άρθρο 50, πρώτο εδάφιο, του νόμου της 26ης Ιουνίου 1963, περί συστάσεως Συλλόγου αρχιτεκτόνων (*Moniteur belge* της 5ης Ιουλίου 1963, σ. 6945), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 22ας Δεκεμβρίου 2009, περί προσαρμογής ορισμένων νόμων στην οδηγία 2006/123/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (*Moniteur belge* της 29ης Δεκεμβρίου 2009, σ. 82151, στο εξής: νόμος της 26ης Ιουνίου 1963), ορίζει τα εξής:

«Ουδείς δύναται να ζητήσει την εγγραφή του σε πίνακα του Συλλόγου εάν δεν έχει ολοκληρώσει διετή άσκηση υπό την ευθύνη προσώπου εγγεγραμμένου στον πίνακα τουλάχιστον από δεκαετίας.»

- 12 Το άρθρο 52, στοιχείο α, του νόμου της 26ης Ιουνίου 1963 έχει ως εξής:

«Τα συμβούλια του Συλλόγου απαλλάσσουν πλήρως ή μερικώς από την άσκηση, υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζονται με το βασιλικό διάταγμα:

- α) τους πολίτες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ή άλλου κράτους που μετέχει στη [Συμφωνία ΕΟΧ], οι οποίοι έχουν παράσχει στην αλλοδαπή υπηρεσίες οι οποίες κρίνονται ισοδύναμες προς πρακτική άσκηση».

- 13 Το άρθρο 1 του βασιλικού διατάγματος της 23ης Μαρτίου 2011 περί απαλλαγής από την πρακτική άσκηση αρχιτέκτονα (*Moniteur Belge* της 11ης Απριλίου 2011, σ. 23207, στο εξής: βασιλικό διάταγμα της 23ης Μαρτίου 2011) προβλέπει τα εξής:

«Τα συμβούλια του Συλλόγου αρχιτεκτόνων απαλλάσσουν από την προβλεπόμενη στο άρθρο 50 του νόμου της 26ης Ιουνίου 1963 περί συστάσεως Συλλόγου αρχιτεκτόνων πρακτική άσκηση τους πολίτες των κρατών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ή άλλου κράτους που μετέχει στη [Συμφωνία ΕΟΧ], οι οποίοι είναι κάτοχοι διπλώματος, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου μνημονευόμενου στο άρθρο 1, παράγραφος 2/2, και στα παραρτήματα 1, b, και 2, a και b, του νόμου της 20ής Φεβρουαρίου 1939 περί της προστασίας του τίτλου και του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα.

Το πρώτο εδάφιο δεν εφαρμόζεται επί διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων που έχουν χορηγηθεί από βελγικό φορέα μνημονευόμενο στα παραρτήματα 1b και 2a του προαναφερθέντος νόμου της 20ής Φεβρουαρίου 1939.»

Η υπόθεση της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 14 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβάλλεται στο πλαίσιο εκδικάσεως αιτήσεως ακυρώσεως του βασιλικού διατάγματος της 23ης Μαρτίου 2011, την οποία άσκησε ενώπιον του Conseil d'État ο Σύλλογος αρχιτεκτόνων στις 25 Μαΐου 2011.
- 15 Προς στήριξη της αιτήσεως αυτής, ο Σύλλογος αρχιτεκτόνων επικαλείται παράβαση των άρθρων 50 και 52, στοιχείο α, του νόμου της 26ης Ιουνίου 1963. Συγκεκριμένα, κατά τον προσφεύγοντα Σύλλογο, το ως άνω βασιλικό διάταγμα προβλέπει απαλλαγή από την υποχρέωση πρακτικής ασκήσεως για κάθε πολίτη κράτους μετέχοντος στη Συμφωνία ΕΟΧ ή κράτους μέλους πέραν του Βασιλείου του Βελγίου ο οποίος είναι κάτοχος διπλώματος, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου προβλεπόμενου στο άρθρο 1,

παράγραφος 2/2, και στα παραρτήματα 1, b, και 2, a και b, του νόμου της 20ής Φεβρουαρίου 1939. Εντούτοις, δεν συναρτούσε την εν λόγω απαλλαγή με την τήρηση προϋποθέσεων που διασφαλίζουν ότι ο πολίτης αυτός έχει παράσχει στην αλλοδαπή υπηρεσίες οι οποίες κρίνονται ισοδύναμες προς πρακτική άσκηση. Το εν λόγω βασιλικό διάταγμα προβλέπει επίσης ένα μηχανισμό γενικής απαλλαγής από την πρακτική άσκηση με βάση τα επαγγελματικά προσόντα που απαριθμεί χωρίς να συναρτήσει την απαλλαγή αυτή προς το εάν το κράτος μέλος καταγωγής παρέχει πρόσβαση στο επάγγελμα του αρχιτέκτονα στον κάτοχο αυτών των επαγγελματικών προσόντων. Επιπροσθέτως, κατά τον προσφεύγοντα Σύλλογο, τα παραρτήματα V και VI της οδηγίας 2005/36 δεν μεταφέρθηκαν ορθώς στο βελγικό δίκαιο, ήτοι με τα παραρτήματα 1, b, και 2, a, του νόμου της 20ής Φεβρουαρίου 1939. Τούτο έχει ως συνέπεια ότι οι κάτοχοι διπλωμάτων αρχιτέκτονα οι οποίοι δεν διαθέτουν το συμπληρωματικό πιστοποιητικό το οποίο καθιστά δυνατή για αυτούς την πρόσβαση στο επάγγελμα του αρχιτέκτονα στο κράτος μέλος καταγωγής τους μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό στο Βέλγιο, χωρίς ο Σύλλογος αρχιτεκτόνων να μπορεί να τους επιβάλει υποχρέωση πρακτικής ασκήσεως, δεδομένου ότι το βασιλικό διάταγμα της 23ης Μαρτίου 2011 προβλέπει την απαλλαγή τους από αυτή.

16 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι η αναφορά του βασιλικού διατάγματος της 23ης Μαρτίου 2011 στους τίτλους που μνημονεύονται στα παραρτήματα 1, b, και 2, a, του νόμου της 20ής Φεβρουαρίου 1939, δεν διασφαλίζει την ύπαρξη ελάχιστης επαγγελματικής πείρας, καθόσον τα εν λόγω παραρτήματα απαριθμούν τίτλους εκπαίδευσης χωρίς να επιβάλλουν την υποχρέωση αυτά να συνοδεύονται από βεβαίωση πιστοποιούσα πραγματική άσκηση των δραστηριοτήτων του αρχιτέκτονα. Το αιτούν δικαστήριο συνάγει εκ των ανωτέρω ότι δεν προκύπτει από το προαναφερθέν βασιλικό διάταγμα ότι οι κάτοχοι των τίτλων που αυτό μνημονεύει τυγχάνουν της απαλλαγής από πρακτική άσκηση μόνον εάν είναι επαγγελματίες που έχουν όλα τα απαιτούμενα προσόντα. Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, το ως άνω βασιλικό διάταγμα αντιβαίνει στο άρθρο 52, πρώτο εδάφιο, του νόμου της 26ης Ιουνίου 1963 το οποίο επιτρέπει τη χορήγηση της απαλλαγής αυτής μόνον στους ενδιαφερόμενους πολίτες οι οποίοι έχουν παράσχει στην αλλοδαπή υπηρεσίες κριθείσες ισοδύναμες προς πρακτική άσκηση, στοιχείο το οποίο η απλή κατοχή του τίτλου δεν αρκεί για να αποδείξει. Εντούτοις, κατά το αιτούν δικαστήριο, είναι σκόπιμο να εξετασθεί η συμβατότητα του άρθρου 52, πρώτο εδάφιο, του νόμου της 26ης Ιουνίου 1963 με τα άρθρα 21, παράγραφος 1, και 49 της οδηγίας 2005/36.

17 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Conseil d'État αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν τα άρθρα 21 και 49 της [οδηγίας 2005/36], λαμβανομένου υπόψη ότι υποχρεώνουν κάθε κράτος μέλος να παρέχει στους τίτλους εκπαίδευσης που αυτά μνημονεύουν την ίδια ισχύ στην επικράτειά του με τους τίτλους εκπαίδευσης που χορηγεί το ίδιο, όσον αφορά την πρόσβαση στις επαγγελματικές δραστηριότητες και την άσκησή τους, την έννοια ότι αντιτίθενται στην απαίτηση κράτους μέλους ο κάτοχος τίτλου εκπαίδευσης αρχιτέκτονα του άρθρου 46 της ως άνω οδηγίας ή τίτλου προβλεπόμενου στο άρθρο 49, [παράγραφος] 1, [αυτής], να πληροί επιπλέον τους όρους της επαγγελματικής ασκήσεως ή πείρας, οι οποίοι πρέπει να είναι ισότιμοι με αυτούς που απαιτούνται από τους κατόχους των διπλωμάτων αρχιτέκτονα που χορηγούνται στην επικράτειά του μετά την απόκτηση των εν λόγω τίτλων, προκειμένου αυτός να εγγραφεί σε πίνακα του Συλλόγου αρχιτεκτόνων;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

18 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν τα άρθρα 21 και 49 της οδηγίας 2005/36, ως αυτή είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην απαίτηση του κράτους μέλους υποδοχής ο κάτοχος ενός

- επαγγελματικού προσόντος που αποκτήθηκε στο κράτος μέλος καταγωγής να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση, ή να αποδείξει ότι διαθέτει ισοδύναμη επαγγελματική πείρα, προκειμένου να του χορηγηθεί η άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα.
- 19 Υπενθυμίζεται ότι η οδηγία αυτή προβλέπει την αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, όσον αφορά την πρόσβαση σε ορισμένα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα. Το κύριο αντικείμενο της αμοιβαίας αναγνώρισεως, όπως προκύπτει από τα άρθρα 1 και 4, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας, είναι να καταστήσει δυνατή για τον κάτοχο ενός επαγγελματικού προσόντος, το οποίο του παρέχει πρόσβαση σε επάγγελμα νομοθετικώς κατοχυρωμένο στο κράτος μέλος της καταγωγής του, την πρόσβαση, στο κράτος μέλος υποδοχής, στο ίδιο επάγγελμα με εκείνο για το οποίο διαθέτει τα απαιτούμενα προσόντα στο κράτος μέλος καταγωγής και την άσκησή του στο κράτος μέλος υποδοχής υπό τις ίδιες συνθήκες με αυτές που θα το ασκούσε στο κράτος μέλος καταγωγής.
- 20 Ειδικότερα όσον αφορά το επάγγελμα του αρχιτέκτονα, η ίδια οδηγία προβλέπει, όπως προκύπτει από την αιτιολογική της σκέψη 19, σύστημα αυτόματης αναγνώρισεως των τίτλων εκπαίδευσως, βάσει συντονισμού των ελάχιστων όρων εκπαίδευσως.
- 21 Κατά τη νομολογία σχετικά με την οδηγία 85/384, η οποία καταργήθηκε με την οδηγία 2005/36, τέτοιο σύστημα αυτόματης αναγνώρισεως των τίτλων εκπαίδευσως αντιτίθεται στη δυνατότητα το κράτος μέλος υποδοχής να συναρτά την αναγνώριση των επαγγελματικών τίτλων που πληρούν τις προβλεπόμενες στο δίκαιο της Ένωσης προϋποθέσεις από πρόσθετες απαιτήσεις (βλ., κατ' αυτή την έννοια, απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-43/06, EU:C:2007:300, σκέψεις 27 και 28, καθώς και απόφαση Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia κ.λπ., C-111/12, EU:C:2013:100, σκέψεις 43 και 44).
- 22 Η σκέψη αυτή ισχύει επίσης όσον αφορά την οδηγία 2005/36. Συναφώς, πρέπει καταρχάς να επισημανθεί ότι η διατύπωση της οδηγίας αυτής είναι σαφής. Συνεπώς, όσον αφορά την πρόσβαση στο επάγγελμα του αρχιτέκτονα, το άρθρο 21, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της ως άνω οδηγίας προβλέπει ότι τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν τους τίτλους εκπαίδευσως οι οποίοι μνημονεύονται στο παράρτημα V, σημείο 5.7.1. της ίδιας οδηγίας, παρέχοντάς τους την ίδια ισχύ, όσον αφορά την πρόσβαση στο επάγγελμα του αρχιτέκτονα, με τους τίτλους που χορηγούν τα ίδια. Δυνάμει του άρθρου 21, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2005/36, οι τίτλοι αυτοί πρέπει να έχουν χορηγηθεί από τους αρμόδιους φορείς και να συνοδεύονται, ενδεχομένως, από συμπληρωματικά πιστοποιητικά. Το παράρτημα V, σημείο 5.7.1., της οδηγίας αυτής απαριθμεί, για κάθε κράτος μέλος, τους τίτλους εκπαίδευσως, τους αρμόδιους για τη χορήγησή τους οργανισμούς και τα πρόσθετα πιστοποιητικά τα οποία καθιστούν δυνατή την πρόσβαση στο επάγγελμα του αρχιτέκτονα. Οι ως άνω τίτλοι και τα πιστοποιητικά αντιστοιχούν στους ελάχιστους όρους εκπαίδευσως αρχιτέκτονα οι οποίοι περιγράφονται στο άρθρο 46 της ως άνω οδηγίας.
- 23 Το άρθρο 21, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/36 συμπληρώνεται από το άρθρο 49 της οδηγίας αυτής. Από το άρθρο 49, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/36 προκύπτει ότι τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν τους τίτλους εκπαίδευσως που μνημονεύονται στο παράρτημα VI της ίδιας οδηγίας οι οποίοι χορηγήθηκαν κατόπιν εκπαίδευσως που άρχισε το αργότερο κατά το αναφερόμενο στο εν λόγω παράρτημα κρίσιμο ακαδημαϊκό έτος, ακόμη και αν δεν πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις του άρθρου 46 της ίδιας οδηγίας. Όσον αφορά την πρόσβαση στο επάγγελμα του αρχιτέκτονα, τα κράτη μέλη οφείλουν να παράσχουν στους ως άνω τίτλους την ίδια ισχύ με τους τίτλους εκπαίδευσως που χορηγούν τα ίδια.
- 24 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το προβλεπόμενο στα άρθρα 21, 46 και 49 της οδηγίας 2005/36 σύστημα αυτόματης αναγνώρισεως των επαγγελματικών προσόντων, όσον αφορά το επάγγελμα του αρχιτέκτονα, δεν καταλείπει κανένα περιθώριο εκτιμήσεως στα κράτη μέλη. Επομένως, οσάκις πολίτης κράτους μέλους είναι κάτοχος ενός εκ των μνημονευόμενων στο σημείο 5.7.1. του παραρτήματος V ή στο παράρτημα VI της οδηγίας αυτής τίτλων εκπαίδευσως και των πρόσθετων

πιστοποιητικών, πρέπει να δύναται να ασκήσει το επάγγελμα του αρχιτέκτονα σε άλλο κράτος μέλος χωρίς αυτό να μπορεί να του επιβάλει την απόκτηση ή την απόδειξη αποκτήσεως πρόσθετων επαγγελματικών προσόντων.

- 25 Δεύτερον, ο απορρέων από τη σκέψη 21 της παρούσας αποφάσεως αποκλεισμός κάθε πρόσθετης απαιτήσεως είναι κατά μείζονα λόγο επιβεβλημένος, όσον αφορά την ως άνω οδηγία, καθόσον αυτή ενισχύει τον αυτόματο χαρακτήρα της αναγνώρισεως των επαγγελματικών τίτλων, αναφορικά με το επάγγελμα του αρχιτέκτονα, σε σχέση με την οδηγία 85/384. Συγκεκριμένα, η οδηγία αυτή προέβλεπε, στο άρθρο της 23, παράγραφος 1, τη δυνατότητα κράτους μέλους να επιβάλει προϋποθέσεις συμπληρωματικής πρακτικής ασκήσεως στους κατόχους τίτλων εκπαίδευσως που χορηγήθηκαν σε άλλο κράτος μέλος, μολονότι οι ως άνω τίτλοι υπήγοντο στην αμοιβαία αναγνώριση. Η οδηγία 2005/36 κατήργησε τη δυνατότητα αυτή χωρίς να τροποποιήσει, επί της αρχής, τις διατάξεις σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση, διατάξεις οι οποίες αποτέλεσαν το αντικείμενο της προπαρατεθείσας στη σκέψη 21 της παρούσας αποφάσεως νομολογίας.
- 26 Εντούτοις, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, μολονότι οι αρχές που διέπουν το προβλεπόμενο από την οδηγία 2005/36 σύστημα αυτόματης αμοιβαίας αναγνώρισεως επαγγελματικών προσόντων αρχιτέκτονα εμφανίζονται στα άρθρα 21, 46 και 49 της οδηγίας αυτής, εντούτοις η εφαρμογή του εν λόγω συστήματος βασίζεται, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 22 και 23 της παρούσας αποφάσεως, στο περιεχόμενο των παραρτημάτων V και VI της ως άνω οδηγίας. Η εύρυθμη λειτουργία του προβλεπόμενου από την οδηγία 2005/36 συστήματος αυτόματης αμοιβαίας αναγνώρισεως που προβλέπεται προϋποθέτει, συνεπώς, ότι τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει ορθώς όχι μόνο τα άρθρα 21, 46 και 49 της οδηγίας αυτής αλλά επίσης τα παραρτήματά της V και VI.
- 27 Λαμβανομένων υπόψη των σκέψεων που προηγήθηκαν, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 21 και 49 της οδηγίας 2005/36 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην απαίτηση του κράτους μέλους υποδοχής ο κάτοχος επαγγελματικού προσόντος που αποκτήθηκε στο κράτος μέλος καταγωγής και μνημονεύεται στο παράρτημα V, σημείο 5.7.1., ή το παράρτημα VI της οδηγίας αυτής να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση ή να αποδείξει ότι διαθέτει ισοδύναμη επαγγελματική πείρα, προκειμένου να του χορηγηθεί η άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 28 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπου που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σε αυτό απόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφαινεται:

Τα άρθρα 21 και 49 της οδηγίας 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 279/2009 της Επιτροπής, της 6ης Απριλίου 2009, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην απαίτηση του κράτους μέλους υποδοχής ο κάτοχος επαγγελματικού προσόντος που αποκτήθηκε στο κράτος μέλος καταγωγής και μνημονεύεται στο παράρτημα V, σημείο 5.7.1., ή το παράρτημα VI της οδηγίας αυτής να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση ή να αποδείξει ότι διαθέτει ισοδύναμη επαγγελματική πείρα, προκειμένου να του χορηγηθεί η άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα.

(υπογραφές)